

Muitalægje

~
čuvgetusa haleduvvidi sami gaskast.

Num. 9.

Oktober manost 1874.

2be jakkodak.

Buorre bæive!

Lasse Sad Nummeri.

Muttomak fastain dagar oppi ja čuvgetusi oudanam olbmuk læk gaskaoamek læmaš dasa, atte bæstet dagar oudalest namatuvvum vaivanid vaivedegjidesek giedast, ja addam sigjidi luovusvuoda dasa atte oappat buok dam, mi vuoinalaš ja rubmašlaš buorredillai gulla.

Manga olmuššlaja læ oudast mannam viššales jurdašæme dutkam ja lokkam bokte oudiš olmui jurdagid ja dagoid duom ja dam ſaigejuogo siste dam boares olbma mitalusa mielde, gæn mon oudalest læm goččudam histoarjan. Ædnak guovloin, nuftgo maida sami gaskastge, læ galle dat boares olmai hægas massam ja ollo burin læp maida su jabmem bokte govsatallam, mutto manga guovlost læ dam hægga burist varjaluvvum, vaiko dat vel davja læmašge vaddes sattet dam hægast bisotet. Si, gudek dovde dam mavso, bigje maida viššalvuoda dam ala, ja dak legje dak algo histoarja čallek, gæi gaskast bægutuvvujek maida dak bægalmas grækalažak. Dat mavis ollo bargo ja vaive atte hutkat dagaraš mærkaid, mai bokte sanek daihe mitalusak maņebboattedi galge šaddat oimelažžan. Dasa adnujuvvujegje boares aigest ja ain dalge baikoi mangalagaš æra mærka go dak, maid mi adnep, mak goččujuvvujek

bogstavan ja mak algost hutkujuvvujegje fonesialažai bokte.

Mutto nuftgo arvedæmest læ, gudi olmui gaskast dagar sagak elle ja gudek daid čalle, si čalle daid ječasek gilli. Isralitalažai gaskast vankujegje manga basse mitalusa. Ibmel dāgoi birra, profetai ja sin enustusai birra. Dak šadde, nuftgo mon oudalest juo læm cælkam, čallujuvvum sin d. e. hebrealaš gilli, ja nuft juokke olmušnalle aive giellasis, mi gæst læmaš mitalatte.

Go doluš boares olbmuk legje gæččalam hæde rubmašlaš ja vuoinalaš sævdnjadast orrodedin ja aigelessi legje boattam dam dovdoi, atte likkološvuotta ja audogasvuotta læ dušše oapa ja hutkalašvuotta duokken ovtastattujuvvum ibmelbalolašvuodain. mi loppadusa adna sikke dalaš ja boatte ællemi, de alge si riehta daid bargat ožudet moft si sattu; de æi si sæstam sin oudalest čokkijuvvum davverid, gæina dat læi, æige ballam mange vaivest. Si, gudek diđulašvuoda avke riehta legje boattam dovdat, alge asatet manga lagaš skuvlaid, gost sin manak matte šaddat oappatuvvut daidi avkalaš oapaidi ja diedoidi. Damditi læk mist galle dal ollo dingak, maid doluš aigasaš olbmuk matašegje gadastet mist, nuftgo oudamærka diti dat avkalaš girjeprentem hutke, mi vægjelæmus gaskoabmen læ šad-

dam dasa atte oapa ja dieđulasvuoda videdet, dat oapestægje histoarja, mi nuft ollo oapa sistesdoalla, giellaoappa, luondo-oappa, manbokte olmuš læ buktegoattam luondoapid vuolebužžan aldces dakkat, nuft atte jegaš fæрте olbmu dato mielde milluid joratet, sahaid jodetet, buokslai dujid bargat, ja atte duolde čacclievra min fæрте satašit sikke ædnama ja čace mielde.

Nuftgo oudalest celkui, asategje si skuvlaid, uccebuidd ja stuorabuidd, vuollegabuidd ja alebuidd, gost sin bardnek oapatuvujegje amas gielaidei, bibaloappavašvutti, lakkaopparašvutti, soatte-, dalkastamoappavašvutti ja ain æmbo oapaidi.

Mutto buok, maid dam ragjai læm sardnum, dat læ sardnujuvvum aive æra olmušnali birra, anededin aive sin jurdaginam ja čalmidam oudast.

Manne nuft gukken ja aive amasolbmui birra? Lagabuida dal aigomge boattet ja sarnodišgoattet oappasidam birragis, ja dak læk mu rakis sabmelažak.

Guorsaladdat vuostain færttem, go biram gæčam, ja illa arvam algetge sardnot — dastgo rastegaisa alde, makaravjonuore gædgeluokain, duom dam varreluokast ja duom dam raša vuolde manga čaba daver læ gibmum ja dušsam, ja mi vela bahab læ: olbmui oappa ja čuvgitus læ dai guim havdaduvvum dam ragjai.

Almaken ucca čuodnamaža gavnam vela singe gaskast æra buri olbmui bisotæme ja væke bokte, ja de arvokabbum šaddagottinge; dastgo čuodnamažastge matta maida buorre harrai šaddat stuorra dolla, mi stuorra muoraid boalda.

Bagjel guokte duhat jage gæčest orom oaidnemen dam turansk- mongolalaš olmušnale, gæk dalle vulge sin stuorra æloidesek

guim bagjel Himalaja duoddarid ja čada mongolalaš ædnam deike davas guovlui, vuojetuvvum gievrab ja jalob olmušslajan, gidda dam davve jegna-ave duokkai, man caggam bokte si biedganegje nuortas Sibirieni ja væstas gidda dam dalaš darolaš bællesullo (njarga) gaskamuddui. Mak legje dak olbmuk? Makbai ærak go sabmelažak: Sin giella moivašuvai, dastgo dat badde, mi giella čoakest doalla ja dam bisota, dat vai loi aibasrakkan sin gaskast, ja dat læ čallemhutke. Damditi dal gulam Røraas birrasin samegiela, man baldast oudal tuiska ja engalaš giela datom sardnot; Ruotavuvdi siste, Helgelandast, Vefsenest ja ladde Anarvuvdin im mate arvedet samegiela æra go æra gielai væke bokte. Skoltalažai (nuortalažai) ja vela bahabut samojedalažai giela Sibirienest aibas mu vuorrastutti; dastgo ruošagiela uccan legjem dutkam, ja sin samegiella læ ollo sægotuvvum daina. Guovdagæino rajast Sydvaranger (Madavarjag) ragjai hallujuvvu mælgadi ovta lakkai, daddeke orro dat olmuš, gi uccan læ gielaid dutkam, vele damage gaskast manga sanest gidda.

Sabmelaža giella lifči galle darbaš čokket ja videdet čallem bokte sigjidi oappa girjid, mutto vaddesvuotta dam dakkat čajeta ječas farga; dastgo maid vækked munji, jos snikkar, ravde daihe æra slai duogjar læžam ja ollo rakadam daina biergasin, mak mu duogjai gullik, go adnek læk mændo uccan. Mi avkid munji loge arvo slai oappagirjid čallet ja daid prentetet 10,000 arvo go mu manai manak æska vegjik daid jodetet? Darrorika čuvgetusa særve adna stuorra ælovahag daid darbašlažamus ibmelvuoda oappagirjid samegilli čalladet ja prentetet. Obba rika Kristalaža čuvgetusa særve fæрте dam harrai golo gillat, mutto

go g
darb
læ fa
valde
ječas
harra

Ča
atte
bargi
i læk
do vi
suota
soam
barga
vuige
gar l
læ g
Atte
maid
stese
skæn

—
Hash
sain
jami.
gærd
kam
varog
sasel
læ n
la je
Æpp
dains
atte
ca d
dek
matt
juok

ja čada
guovlui,
nuššlajan,
rai, man
tas Sibi-
darolaš
Mak legje
omelažak
padde, mi
, dat vai-
e læ čal-
Røraas
st oudal
sardnot;
Vefsenest
edet sa-
e bokte.
bahabut
ibas mu
an legjem
segotuv-
šydvaran-
mælgadi
uš, gi uc-
e gaskast

Čaccesullost Oktober manost 1874.

Maida mi læp dam avisast mitalam, atte nammalassi Engelandast læ davja rido bargi ja bargategji gaskast. Daddeke dat i læk dušše Engelandast, mutto dat šlai rido vuttu mieta mailme. Damditi læ migjidi suotas mitalaet ja æraidi maida gullat, atte soames sajin ahnaken vela oidnu bargi ja bargategji gaskast i dušše buorre, mutto vuigestaga vaimolaš gaskavuotta. Okta dagar bargines arvost adnujuvvum bargatægje læ gavpeolmai A. O. Haneborg Kristianiast. Atte son bargines læ rakistuvvum, matta maida dast oidnujuvvut, atte si legje gaskastesek čoaggam 200 speise, maina vuogas skænka sudnji oste.

— Okta lōitnanta, gæn namma læi Hans Haslum, læ gieskad ječas vahagattam bis-sain nuft bahast, atte 9 dimmo dastmaññel jami. Lada læi čada oaive mannam. Mi gærdop dalge, maid juo oudalest læp čelkam buok bissostallam vaibmelidi: Lækked varogosač. Daidi vanhemi, gæk barnidasasek bissuid addik aibas nuorra agest juo, læ mist dat alvos jæraldak: Æpped go bala ječadek mauaidedek mortaren šaddat? Æpped di suige mate ječaidedek bælostet daina jurdagin, go likkotesvuotta dæivaš, atte dat læi lbmel datto. Su datto læ baica dat, atte di galgabetet goccet manaidedek alde ja hettet sin dast, mast sigjidi matta vaddo boattet. Opped dam jærrap juokke vanhemes; Gaddebetetgo diu manai-

dædek siskaldas olbmui dam dævaslažžan, atto jotidt meci mielde, vašotedin buok maid oidnik? Daidebetet dam balatet, atte din manak heivijek mændo vaibmonjuorasen šaddat, ja atte arkevuoda dovdo, mi gulla olbmui čabbamus čiqaidi, mændo fabmoi bæsa? Jurdašækuš juokkehaš dam bærrai. Gæina æra jiermalaš oaivel hæive læt dam aše birra, de buktus son dam oudan dam avisa čada.

— Svend Foyn, gutte dal læ væstas fast mannam, læ dam gæsest 51 falla fidnim. I læk gudege jage nuft stuorra fidneg dakkam.

— Okta 30 jakkasaš nieida Koakgiedde gioldast læ dagjak buvetam su 2 vakkusaš juolgemanas. Son læ dovdistam su dagos ja sugjan lokkam, atte son dam balati, atte son dam i šate aigai. Dal læ vaivan mie-laitaga.

Olgoædnam odđasak.

Frankrikast læmaš duom dam gavpugest moive ja stuibme dam bæive go republikanalaš raddejubme 2 jage dast oudalest šaddai dam riki. Varalaš læ Frankriki odđa moive ovta særve bokte, mi goččujuvu internationalan. Dak lokkoi ollo mieta mailme, ja æi Frankrikast uccemusat. Gallad frunska gavpugest legje mannam manost stuime dakkam, mutto soalti bokte šadde dam vuoro hoapost hagjuset. — Bonapartalažak, dak læk si, gudek Napoleon bardne, daihe æra prinša dam sogast, dattuk kæisaren, læk dai mañemuš vakkoi siste ædnanam olost, nuft-atte republikanalažain læ ballam sugja ječaidesek valjijuvu siste vuoitatallat. Dat dala dokkemættom raddejubme læ æppekætte dam bonapartalaš ouda-næbmai sugjan.

Frankrikast jurdašuvvu hallujuvu ja

čallujuvvu dal aive Mak Mahon jottem birra frankrika ædnam čada. Daidi, gæk vaidam læk sudnji damditi go rika i læk su valdolasas ožžum, man mielde stivrejubme galga mannat, læ son vastedam, atte fabmo læ boatte 7 jage su duokken, ja atte son galga dam oudast doaima adnet atte mikkege moivid i šadda. Uccan orruk franska-lazač oskaldaddamen dam raddejægjasesek. Mi varotep, atte Mahon ulbme læmaš daina raisoines olbmuid gæssat bællases.

— Tuiskaædnamest oidnujek dai girkolagai gæčeld, mai valde vuollai stivrijægjek dattok buok šlai osko dovdastegjid, ain davjes moivek. Nuft læ gieskad okta provsta, gæn raddejubme læi asatam ovta katolikalaš særvai katolikalaš bispa dato vuostai, šaddam 2000 olbmu guladedin girkost Dekana (dat læ okta alla ammatolmai katolikalaš girkost) bokte girko garotusa vuollai bigjum ja eritculdujuvvam kristalazaš særvest. Dat læ diettelasi, atte raddejubme, gutte asatam læi dam garotuvvum ja gadolusi dubmijuvvum bapa, i luoite aše nuft nokkat.

— Mada-Amerikast læk 5 million arvo negarak, gæid dal balatik moive ja soadege dakkat sin vuostai, gæk oudalest læmaš sin isedak ja æigadak. Galladašši læmaš juo smava doarok dam guovte olmuščærda gaskast. Ollo lifči mist samidi muiatlet, mutto ucee læ min muiatægje. Nuft lifči mist okti miella muiatlet, moft negarak, gæk læk afrikalaš olmuščærda, læk Amerikai boattam ja moft singuim læmaš mænoduvvum.

Maida Amerikast læk aigek nevrnm. Dastest æi læk ollo jagek vassam, go bargek dobbe guvtn giedain vuostaivaldujuvvejge vela divras haddaige, gostikkenessidak legje fidnemest, mutto dal læ ollo bar-

gidi vaddes bargo oazžot.

— Engelandast læ issuras dappatus dappatuvvam dambokte, atte guokte dollavavna oktasæsga hurgiga. 20 olbmu jabme damanaga sagjai ja bagjel 60 havvaduvve.

Engelandast læmaš okta čoakkem, gost sakka ja arvalus adnujuvvui rika elulašvuoda birra. Dam čoakkemest læ Rosebery čilgim, atte gavpe, mi læ rika elulašvuoda stuoramus aja, læ maņasmannamen gilvost olgorikai gavpalažai guim. Bargo olbmuk, mak okti legje vuigest vadnum, læk bagjelmære ollo nuft atte stuorra oasse illa matta bargo fidnet. Dal æmbo i gæped Amerika bargid nuftgo oudalest. Son lokka Engelandast bargoolbmuin čuvgitusa ja arvedeme vailot sikke bargošlagjases ja æra mudoi.

— Spanien. Dal læ Don Karlos liccutam su oaive soattehærras Dorregary. Soattevæga lakkik nuft bahan dam adnam, atte moive læ balatæmest. Dille læ juokke lakkai dat boares hægjo dam rikast.

D i e d e t æ b m e .

Gæk goalmad jakkudaga æi aiguš oastet dam avisast, si færtijek dam birra dieđo addet doaimatægjai poastarappe bokte, maņemuš mærest November mano loppi. Gæk dam æi læk dakkam, sigjidi šadda goalmad jakkudakge saddejuvvum ja makso gaibeduvvum.

 „Muitalægje“ matta dingujuvvut juokke poastarappe bokte, go jakkudagast maksujuvvu guokte oarta ja gutta enkal.

Prentijuvvum F. Kjeldseth prentijumest.

Num. 1

Go
sin jurd
varmes
le, go a
vaiko n
boastol
ver, ma
kotet ja
re čokk
go nj
Histoarj
birra læ
goasseg
tus illa
æige m
kege.

Jos
læbbui
jek æra
pagirjid
to dasa
oappa,
gilli jor
bokte b
ta dase
Mu
dagesta
pa, gall
doim, m